

Asystent studenta z ASD – podstawowe informacje o projekcie.

I. Geneza projektu

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi m.in. przez rzecznika Praw Obywatelskich (Raport *Zasada równego traktowania prawo i praktyka* nr 16/2015), studenci z niepełnosprawnościami psychicznymi są najmniej dostrzeganą grupą na uczelniach wyższych, a ich specjalne potrzeby rzadko są uwzględniane w działaniach na rzecz równego dostępu do nauki. Wynika to m.in. z faktu, że sami studenci chorujący psychicznie pozostają w cieniu w obawie przed negatywnymi reakcjami otoczenia i stygmatyzacją. Osoby neuro Nietypowe rzadko kontaktują się z biurami ds. osób niepełnosprawnych, starając się załatwiać swoje sprawy bezpośrednio na swoich wydziałach osobiście lub za pośrednictwem swoich bliskich. W konsekwencji studenci pozbawieni wsparcia często rezygnują z kontynuowania nauki. Z tych powodów kwestia wsparcia dla studentów chorujących psychicznie powinna być częścią szerszego podejścia – zapewnienia powszechnej opieki lub konsultacji psychologicznych dla wszystkich zainteresowanych studentów. Badania przeprowadzone przez Rzecznika Praw Obywatelskich wskazują, że z roku na rok zapotrzebowanie na taką pomoc wzrasta. Na niektórych uczelniach pomoc skierowana jest więc nie tylko do osób z orzeczoną niepełnosprawnością psychiczną (co ma miejsce niezwykle rzadko), ale do wszystkich zainteresowanych studentów, a nawet do członków ich rodzin. Osoby korzystające z takiej pomocy powinny mieć zapewnioną dyskrecję i poczucie bezpieczeństwa. **Zaznaczyć należy również, iż zgodnie z postanowieniami określonymi w art. 24 Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych (KPON), zapisów ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Konstytucja dla Nauki), jak również analiz oraz zaleceń wskazanych w biuletynie RPO (nr 5 z 2015 r.) dotyczącego dostępności edukacji akademickiej dla osób z niepełnosprawnościami, każda ze szkół wyższych w Polsce zobowiązana będzie do wdrożenia rozwiązań dedykowanych studentom ze spektrum autyzmu.**

Celem projektu *Student z ASD* jest poprawa sytuacji neuro Nietypowych studentów (osób

z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – ASD) szkół wyższych w Polsce poprzez wdrożenie do praktyki funkcjonowania uczelni innowacji społecznej *Tłumacz/Adwokat społeczny – asystent osoby z ASD*, opracowanej przez Fundację Aktywnych FURIA oraz przetestowanej z udziałem studentów

i pracowników Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w ramach przedsięwzięcia *Przepis na wielkopolską innowację społeczną – usługi opiekuńcze dla osób zależnych*. Celem skalowania jest zwiększenie zasięgu wykorzystania w praktyce tejże mikro-innowacji, która miała dotąd ograniczony terytorialnie zasięg i stosowana była przez pojedyncze podmioty.

W roku akademickim 2018/2019 w Polsce działalność prowadziły 341 uczelnie, z tego 131 uczelni publicznych i 210 uczelni niepublicznych. Studiowało na nich w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym ponad 22 tys. studentów z niepełnosprawnością, z czego 70% na uczelniach publicznych. Ponad 60% studentów z niepełnosprawnością wybierało kierunki związane z biznesem, administracją, prawem, naukami społecznymi i humanistycznymi oraz techniką i budownictwem. Studenci z niepełnosprawnością klasyfikowani w kategorii *inni*, w tym studenci z ASD posiadający orzeczenie o niepełnosprawności, to grupa ponad 12 tys. osób. Ponad 68% z nich kształci się na uczelniach publicznych.

Osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD), w tym osoby z Zespołem Aspergera (ZA) oraz osoby cierpiące na autyzm, stanowią coraz liczniejszą grupę wśród studentów w Polsce. Zwraca się jednak uwagę, że dokładne określenie ich liczby nie jest możliwe. Statystyki odnoszące się do osób z niepełnosprawnościami opierają się na orzeczeniach o niepełnosprawności, których nie posiada część studiujących z ASD. Dodatkowo, jak wskazano wcześniej, ASD zaliczane jest do *innych rodzajów niepełnosprawności* i uczelnie nie prowadzą odrębnych statystyk w tym zakresie. Ponadto uczelnie nie ma możliwości pytania o stan psychofizyczny studenta, a studenci neurotypowi, co do zasady, nie przekazują takich informacji.

Z badań wynika, że osoby z ASD charakteryzują się szczególnymi właściwościami - mają doskonałe zdolności pamięciowe, obejmujące pojemność i trwałość zapamiętywanych faktów i elementów strukturalnych. Jeśli mają motywację, potrafią szybko opanowywać kolejne obszary wiedzy, z innych, często oddalonych tematycznie dziedzin i dołączać je do już posiadanych. Cechuje je też m.in. zdolność i pasja do szczegółowego badania wąskich obszarów wiedzy, dążenie do wyznaczonego celu, pomimo utrudnień, niezłomność i konsekwencja w zakresie przyjętych (czy rozpoznanych jako właściwe) norm i zasad, a także odporność na krytykę,

sugestie i wpływy zewnętrzne przy realizacji obranej idei. Jednocześnie mają też deficyty, tj. trudności w zakresie rozumienia świata społecznego, szczególnie w bezpośrednich interakcjach z innymi studentami czy nauczycielami, a także trudności związane z zachowaniem w sytuacjach społecznych. To, z czym muszą zmierzyć się w trakcie studiów, to też m.in. słabe rozumienie kodu społecznego powodujące częste niedostosowanie do sytuacji, dostrzegana przez otoczenie „inność” w kontaktach z innymi, odczuwanie strachu w sytuacjach społecznych, zwłaszcza podczas rozmowy, nieumiejętność prowadzenia dialogu i współpracy, czy opór wobec zmian i dramatyczne przeżywania zmian nagłych, których się nie spodziewają. Połączenie niezwykle mocnych stron i zupełnie nieprzewidzianych na ich tle deficytów może budzić zdumienie i niedowierzanie kadry akademickiej czy innych studentów i często tak się właśnie dzieje, co niestety nie zawsze prowadzi do pozytywnych skutków dla studenta z cechami autyzmu.

Jak wskazują autorzy innowacji społecznej *Tłumacz/Adwokat społeczny – asystent osoby z ASD*, uczelnia to nowe, trudne wyzwanie nie tylko dla osób z kręgu autystycznych zaburzeń. Tym większym wyzwaniem studia stają się dla tych, którzy nie z własnej winy nie są w stanie wpasować się w obowiązujący wzorzec – studentów z ASD. Jednym ze stojących przed nimi wyzwań jest zrozumienie tradycyjnego systemu uniwersyteckiego, jak również poznanie i stosowanie się do niepisanych zasad rządzących okresem studiowania. Brak gotowości uczelni, ale też racjonalnego wsparcia, może spowodować rezygnację wbrew własnemu potencjałowi intelektualnemu i – w dalszej kolejności – postępujące wykluczenie społeczne. Również od wykładowców i pracowników uczelni, od ich życzliwości, elastyczności i otwartości na różne potrzeby, ale też przygotowania zależy uwolnienie potencjału studenta.

Zakres wsparcia studentów, w tym studentów z niepełnosprawnością, określają zapisy ustawowe, a także uregulowania wewnętrzne każdej z uczelni. Analizy przeprowadzone w ramach grantu przyznanego Fundacji Aktywnych FURIA wskazują, że zakres tego wsparcia jest zróżnicowany i, co istotne, różni się również w odniesieniu do osób bez orzeczenia o niepełnosprawności. Istotna jest również inna konkluzja wynikająca z analiz innowatora, a mianowicie fakt, że nawet przy dość bogatym wachlarzu różnych form wsparcia tak dla osób z orzeczeniem, jak i bez stosownego dokumentu, osoby z ASD w niewielkim stopniu korzystają z tego, co jest im oferowane. Przyczyną tego jest obawa przed stygmatyzacją czy trudności w pozyskaniu informacji w sposób dyskretny i dostępny.

Odpowiedzią na powyższe wyzwania, tj. na realną potrzebę bezpośredniego

i efektywnego wsparcia komunikacyjnego ułatwiającego proces studiowania, jest innowacja społeczna - „Tłumacz/Adwokat społeczny” – asystent osoby z ASD”. Zgodnie z założeniami tego nowatorskiego rozwiązania, pomoc w procesie komunikacji z pracownikami uczelni ma być udzielana studentom z ASD przez ich asystentów (Liderów-Adwokatów) – osoby zaufane i posiadające odpowiednie kompetencje, aby udzielić realnego wsparcia dostosowanego do konkretnych potrzeb wynikających ze specyfiki określonego studenta oraz sytuacji, w której się on aktualnie znajduje. Ideą innowacji jest zatem usprawnienie komunikacji na linii student – uczelnia w taki sposób, aby interakcja pomiędzy nimi mogła przynosić jak największe korzyści w postaci korzystania z / świadczenia „usług” edukacyjnych charakteryzujących się wysoką efektywnością.

II. Harmonogram realizacji projektu.

- **Nabór zgłoszeń do projektu¹:** od 28 czerwca do 3 września 2021 r. (II runda) oraz 6 września do 15 października 2021 (III runda).
- **Zawarcie umów projektowych:** wrzesień – październik 2021 r.
- **Przygotowanie diagnoz zakwalifikowanych uczelni:** wrzesień - listopad 2021 r.
- **Szkolenie Liderów-asystentów:** październik 2021 r.
- **Działalność Liderów-asystentów:** 15 miesięcy od zakończenia szkolenia.
- **Tworzenie inkubatorów oraz sieciowanie asystentów:** od października 2021 r. do końca trwania projektu.
- **Opracowanie raportu końcowego – podręcznik dobrych praktyk:** I/II kwartał 2023 r.
- **Zakończenie realizacji projektu:** kwiecień 2023 r.

III. Korzyści dla Uczelni-uczestników projektu.

Projekt zapewnia m.in. następujące elementy wsparcia dla czterdziestu szkół wyższych zakwalifikowanych do udziału:

- **refundacja wynagrodzenia (do 2.000 PLN przez okres 15 miesięcy) osobie pełniącej zadania wynikające z funkcji asystenta osoby z ASD,**

¹ W przypadku wyczerpania dostępnych miejsc (40) procedura rekrutacyjna zakończona zostanie na drugiej rundzie naboru.

- sporządzenie diagnozy uczelni (lub jej aktualizację w przypadku gdy stosowny dokument został wcześniej opracowany) pod kątem określenia potrzeb i określenia działań w celu dostosowania modelu do potrzeb studentów z ASD,
- wsparcie szkoleniowe ze strony trenerów - ekspertów (pedagog specjalny lub terapeuta AAC wieloletnim doświadczeniem w zakresie diagnozy młodzieży i dorosłych osób z ASD),
- dostęp do materiałów szkoleniowych i specjalistycznych opracowań dotyczących tematyki ASD,
- konsultacje prawne dotyczące wprowadzania zmian w regulacjach wewnętrznych uczelni, gwarantujących zapewnienie możliwości korzystania z nowych rozwiązań w sposób trwały,
- wsparcie we wdrożeniu efektów wypracowanej innowacji społecznej w strukturach uczelni.

IV. Jak i gdzie i jak aplikować?

Uczelnie zainteresowane udziałem w projekcie proszone są o wypełnienie oraz przesłanie na adres Organizatora projektu formularza zgłoszeniowego, którego wzór opublikowany został na stronie internetowej projektu: <https://www.dga.pl/projekty/asystent-studenta-z-asd>.

V. Dane kontaktowe

Biuro Projektu: DGA S.A., ul. Towarowa 37, 61-896 Poznań

Osoba do kontaktu: Magdalena Franciszczak, Kierownik Projektu tel. 61 859 59 00, 601 805 244
mail: asystentstudenta@dga.pl